

mæssige tilfredsstillelses glæde – og dermed i en vis bestemt forstand fra sit publikum – ved på denne måde at være stillet i en helt anden sags tjeneste. I et perspektiv af denne type er der sandsynligvis ikke blot tale om udviklinger hvori begreber af vekslende omfang, men langs samme konceptuelle akse, afløser hverandre. Her er der snarere tale om et yderst kompliceret samspil af ofte inkommensurable perspektiver og interesser, inklusive hvad dette nødvendigvis har måttet medføre også af historiske blindgyder og kontrafunktionelle teoridannelser. I dette lys kunne den historiske pointe frem for en stor ‘cirkel’ som Edström kalder det han skriver frem, være påpegningen af en skarpere forskelsgørelse – af en historisk differentiering mellem på den ene side æstetikken som læren om en særlig type sansemæssig perception og på den anden side kunstfilosofien som læren om hvad kunsten kan og gør. Til den ende kunne spørgsmålet om rammer og metodologi for en æstetisk analyse være et produktivt udgangspunkt – også et spørgsmål, som Edströms bog desværre ikke går nærmere ind på.

En sådan kritik af begrebskonstruktionen skyder imidlertid utvivlsomt i et vist omfang ved siden af målet for så vidt angår Edströms bog. Men den kan måske bidrage til den videre diskussion af det højst intrikate og dybt frugtbare gensidige forhold mellem æstetik, kunstteori og kunstudfoldelse både i generel og i mere specifik forstand. Olle Edströms værk betegner i sig selv en betydningsfuld indsats i denne diskussion. De ovenanførte kritiske bemærkninger ændrer ikke ved det forhold, at værket er interessant, sobert, klart argumenterende og ofte tankevækkende og inspirerende i sin kobling af musik med æstetik. Heri er værket ganske sjældent og i mange af sine sammenføringer således et dristigt nytænkende bidrag til musikvidenskaben.

Morten Kyndrup

Sven-Erik Holgersen, *Mening og deltagelse. Iagttagelse af 1-5 årige børns deltagelse i musikundervisning*, Ph.D. thesis. København: Danmarks Pædagogiske Universitet, Institut for curriculumforskning, 2002
282 pp., illus., music exx., incl. 2 CDs with video documentation
ISBN 87-7701-940-7
DKK 220

Sven-Erik Holgersens ph.d.-afhandling, der blev forsvaret i juni 2002, er baseret på feltstudier af omkring 140 musiktimer med små børn på en stor musikskole i København i perioden 1995-97. Han har indtaget forskellige roller, været aktiv deltager, været observatør med notesblok og været videooperatør, ligesom han har deltaget i samværet med børnene omkring selve timerne. Observationerne har været suppleret med spørgeskemaer til forældre og møder med forældre og pædagoger. I afhandlingen analyseres ud fra dette feltarbejde et empirisk materiale hentet fra fire hold med tilsammen 70 børn i alderen ti måneder til fem år, hvoraf ti børn omtales i afhandlingens eksempler. Afhandlingens empiriske basis er således en nærstudie af nogle få børn fortrinsvis under 3-4 år på nogle få hold undervist af den samme musikpædagog. Kernematerialet for afhandlingens analyser er omtrent 20 timers videooptagelser. Det musikalske stof, der er arbejdet med i undervisningen, er dansesange og legesange samt sange med fagter sunget siddende i rundkreds. Begge dele dokumenteres i afhandlingens bilag, der blandt andet rummer 14 videoeksempler på to cd'er og noder til 15 sange af de tre nævnte typer med henholdsvis dansebeskrivelser, legebeskrivelser og beskrivelse af fagter.

Forfatteren mener, at småbørn oplever det som meningsfuldt at deltage i musikalske aktiviteter, og han finder dette fascinerende, men svært at sætte ord på. Netop dette forsøges i afhandlingen, ved iagttagelse og ved fænomenologisk beskrivelse og tolkning af det set. Hvad den vil analysere, kan synes u håndgribeligt. Holgersen er inde på, at det næsten kan “virke

som halsløs gerning at kaste sig ud i et projekt, der går ud på at beskrive noget, der for en stor dels vedkommende drejer sig om relationer og tavse kundskabsaspekter ... og tilmed ved hjælp af et sprog, der ikke er særlig velegnet til det” (s. 65). Han vover det, og resultatet bliver spændende ikke mindst på grund af det åbne forhold til teori, empiri og kildebegreber, som præger afhandlingen. Den kan karakteriseres som et velgennemført stykke kvalitativ musikpædagogisk forskning på fænomenologisk og hermeneutisk grundlag.

Efter at have indkredset undersøgelsens emne gives nogle korte men kyndige baggrundsrids af småbørnsundervisningens historie og aktuelle status (kap. 1). Det vises, at musikpædagogikken i forhold til småbørn i stigende grad har fået almene mål. Howard Gardners teori om de multiple intelligenser har spillet en rolle, i Danmark i Kjeld Fredens’ formidling, som leverandør af videnskabelig argumentation for fagets berettigelse, en argumentation der passer på alle de musikpædagogiske konceptioner, der tidligere i højere grad har kunnet skille vandene. I forhold til småbørnsundervisning forekommer sådanne konceptioner nu mindre adskilte i praksis, de flyder til en vis grad sammen til en ‘almen’ elementær musikpædagogik. Disse ideer forener sig med forventningen om pædagogiske sidegevinster ved musikundervisning, en tænkning der er helt dominerende i USA, og som Holgersen tager afstand fra. Det er ikke mindst derfor, at han undersøger, så at sige ‘indvendigt fra’, hvad det er børnene finder meningsfyldt i musikundervisningen, altså hvad musikundervisningens ‘egen ret’ kan være. Han formulerer sig diskret i denne sammenhæng (s. 30), men det er jo meget vigtigt i forhold til aktuel debat.

Endnu et baggrundsrids på vejen til udviklingen af teorigrundlaget handler om musikalitetsbegrebet (kap. 2), og rummer en drøftelse af karakteristiske musikalitetsbegreber, naturvidenskabelige (Seashore) over for humanistiske tilgange (Mursell), samt antropologiske perspektiver på musikalitet (Blacking). Holgersen er skeptisk over for musikalitet som kvalitativt begreb. Han mener, det er nødvendigt at forholde sig til det, fordi man har nogle uvilkårlige antagelser som voksen om at børnene har forudsætninger. Men “Musikalitetsbegrebet er lige som intelligensbegrebet forbundet med megen sociokulturel retorik” (s. 43).

Det skal indskydes, at man med nogen overraskelse læser, at Mursell ifølge Holgersen skulle citere “den danske musikteoretiker Poul Hamburger” for den opfattelse, at den mest danseagtige musik er kontrapunktisk, fordi kroppens lemmer bevæger sig lige så frit som kontrapunktiske stemmer (s. 36). Indtil man får checket, at det er “the contrapuntist Harburger”, der citeres (på anden hånd) hos Mursell. En lapsus, som er en enlig svale i Holgersens omhyggeligt redigerede og – kan det tilføjes – velformulerede tekst.

Så er tiden inde til at afgrænse undersøgelsens genstandsfelt og teoretiske grundlag (kap. 3). Det empiriske undersøgelsesfelt er musikalske aktiviteter under ledelse af en musikpædagog, hvor 1-5 årige småbørn deltager sammen med dagplejemødre, børnehavepædagoger eller forældre. Men genstandsfeltet specificeres gennem de hovedspørgsmål, som Holgersen stiller og som stikordsmæssigt kan resumeres således: Hvordan bliver noget meningsfyldt for småbørn, som deltager i musikalske aktiviteter (hvad konstituerer mening, hvordan kan forskellige meningsaspekter spille sammen, hvilke intentionelle sammenhænge kan iagttages mellem mening og deltagelse i musikalske aktiviteter) og hvordan kan småbørns måder at deltage i musikalske aktiviteter på forstås (forskellige deltagerstrategier)? Holgersen baserer sin opfattelse af småbørn på Daniel Sterns teori om udviklingen af selvforfølelsen og Merleau-Pontys opfattelse af ‘den levede krop’ som vores oprindelige og meningsskabende tilgang til verden. Han fører en nuanceret diskussion af disse tilgange, der tilfælles har en opfattelse af, at barndommen ikke er et forstadium til at blive voksen, og at man må forstå børns udtryk som meningsfulde frem for mangelfulde. Det tager Holgersen til sig på den måde, at det han vil søge at forstå er, hvad der giver mening for børnene i undervisningen, uanset hvad der måtte være underviserens hensigt.

Undersøgelsens metodologi fremlægges i kapitel 4. Holgersen har med sine metodiske valg fraskrevet sig de kontrollerede forsøgs muligheder for kvantificering, men har til gengæld muligheder for gennem deltagerobservation at beskrive i sammenhængende forløb, hvordan meningsskabende strukturer opstår eller genereres (s. 60). Metoden er fænomenologisk, og Holgersen drøfter de muligheder og problemer der ligger heri. I resten af afhandlingen udfoldes analyserne, først – med yderligere begrebsafklaringer – i forhold til meningsaspektet (kap. 5) og dernæst – i afhandlingens mest udfoldede kapitel – i forhold til deltagerstrategier (kap. 6).

Endelig sammenfattes resultaterne under overskriften “Den generative praksis” (kap. 7), der skitserer et muligt nyt syn på småbørn i musikundervisning. Holgersen ser børnenes intentionelle deltagerstrategier, som han har afdækket og eksemplificeret i analyserne, som ikke-hierarkiske, varierede og uden indbyrdes kontinuitet (s. 215). Men alligevel lærer børnene mere og mere. De lærer ikke musikalske strukturer, færdigheder eller kundskaber, som er identiske med lærerens eller andre voksne forbilleders. Der er heller ikke tale om, at ‘barnet’ udfolder sin ‘naturlige’ musikalitet og at læreren fremmer barnets ‘naturlige’ potentialer, sådan som det har været opfattelsen i reformpædagogisk inspirerede tilgange til musikundervisning (s. 216). Der er tale om en generativ praksis under stadig forandring. I og med, at eleverne så at sige ikke lærer det læreren underviser i (selv om Holgersen selvfølgelig ikke er blind for den rolle, de voksne konkret spiller i de observerede forløb bl.a. i kraft af, hvad han betegner som deres ‘definitionsragt’), så er det oplagt at tilrettelægge situationer med et bredt spektrum af meningsfulde aspekter, der kan være musikalske eller på anden måde æstetiske og som kan dreje sig om musikalske og sociale relationer mellem deltagerne indbyrdes. Det giver et spillerum for relevante måder at deltage på. “Den pædagogiske udfordring for os som voksne er, om vi kan fornemme, hvornår noget er meningsfuldt for børnene” (s. 214).

Holgersen udtrykker et håb om, at “den beskrevne synsmåde kan bidrage til at skærpe og nuancere blikket på småbørns musikalske udtryksformer og deltagelse i musikundervisning” (s. 216). Det er ikke et forfængeligt håb. En bog som denne må kunne være stimulerende for musikpædagoger uanset ståsted. Den fokuserer på hvad der sker og kan ske i undervisningen og skærper opmærksomheden.

Forskningsmæssigt er den et bidrag til udvikling af forskningsparadigmer og metoder inden for musikpædagogisk forskning, der baserer sig på observation og tolkning, og som er beslægtet med, hvad der er under udvikling inden for pædagogisk forskning mere bredt set, ligesom vi i de senere år har set en række ph.d.-afhandlinger inden for musikterapiforskningen, der er beslægtede med Holgersens i brugen af videodokumentation og i greb på tolkning og analyse.

Peder Kaj Pedersen

Per Reinholdt Nielsen
Rebel & Remix. Rockens historie
 Århus: Systeme, 2003
 352 pp., illus.
 ISBN 87-616-0323-6
 DKK 298

Rebel & Remix med undertitlen *Rockens historie* er ifølge udgivelsens bagside “den første samlede fremstilling af rockens historie på dansk”. Hvordan udvælger denne første danske fremstilling så sit stof? Det siges der desværre alt for lidt om i bogens indledning, der blot konstaterer, at “Rebel og Remix har et bredt syn på rocken og betragter området som en kunstform, hvor der ikke pr. automatik er en modsætning mellem kunst og kapital” (s. 6) og senere